ՍԷՆԷ 11 ՀԱՅԿ ՀԷՄԱԶԻՒԼ ԷՎԷԼԷԼ Հ.

1876 ՅՈՒՆԻՍ 10 ԲԷՆՀԷՆՊԻՀ

ԱՂԱՖՐԱՆԿԱ ՅՈՒՆԻՍ 22 Ն. 3154

Մանկական Էֆքեար

ՄԻԻՆԱՏԻ

ՈՒՄՈՒՐՈՒ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅԷ ՎԷ ՄԷՎԱՏՏԸ ՍԱՑԻՐԷ

Մանղումէի Էֆքեար սէնէտէ 300 Նիւսխէ Թիպարը Ելլա, գըյմէթի Իսթանպոլ իչին 2 ղրա օլտուղու կիպի թաշրալար իչին տախի սէնէտէ 300 Նիւսխէ վիրիլէրէք, վէ բօսթա բարասը տա իչինտէ օլարագ օն իքի սիմ մէճիտիյէ տիր։

Նիւսխէսի 40 ար բարաեա սաթըլմագտա տըր։

Իլանաթըն պէհէր սաթըրը Ղինճի տէֆա 3, 2 ինճի տէֆա 2, վէ 3 ճիւ վէ սայիր տէֆալար իչին 1 ղրշ. վէ իլան սըրասընա գօնուլմաեան իլանըն սաթըրը 5 ղրշ։

Մէքթուպ վէ սայիրէ Գալաթատա Բէյնճէյնպիհ բարզարընտա վագը Ն. 41 Իրսի իսանընտա Կարապետ Ց. Փանոսեան իմինէ կէօնտէրիլէճէք տիր։

ԻԼԱՆ

Թէհրանտա Ֆրանսըզ էլչիսի սանտըգքեարը օլուպ, վէֆաթ իթմիշ օլան, վէ Թէհրանը պուլունան Ռափայէլ նամ քիմէսնէնին, պազըլարըն Յովհաննէս, վէ պազըլարըն տախի Ճիվանանի իմինի վիրտիքլէրի պիր Նէֆէր օղլու, պունտան օն պէշ սէնէ էվվէլ, վէ 10 եաշընտա օլտուղու Հալտէ, զայպ օլմուշ օլտուղունտան, վէ պու կիւնլէրտէ իսէ, քէնտի զըզգարընտաչը պուրատա պուլունտուղու կիպի, պիր ռիվայէթէ նէզարէն, մէրգում Յովհաննէս վէ եախօտ Ճիվանանի տախի, պու թարաֆլարատա պուլունտուղունտան, պունուն եէրինի հէր քիմ քի պիլիր, վէ հաեաթտա օլտուղու խապէրինի, Գարակէօմրուք թաղական խորհուրդունա խապէր վիրիր իսէ, քէնտույէ 10 ատէտ Ֆրանսըզ լիրասը պախշիշ վիրիլէճէկի մխիլլու, չայէտ էօմիւշ օլտուղունու պիլտիրէն օլուր իսէ, օնա տախի պիր պախշիշ վիրիլէճէք տիր։

Պու խապէրին իթասընա, նէ գատար չաբուգ հիմմէթ օլունուր իսէ, օ գատար զիեատէ մէմնունիյէթի պատի օլաճագ տըր։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Խրիմեան Սրբազան հաղրէթլէրին մահը հալին 13 ինտէ, եանի էօնիւմիւզտէքի բազար կիւնիւ, Օրթաքէօյ քիլիսէսինտէ Ս. Պատարագ թագտիս խտէճէկի, ըէսմէն թարաֆըմըզա խապէր վիրիմիշ տիր։

—Եէրիմիզ միւսաատէ իթմէտիկինտէն, տիւնքի Ազգային միւթալաամըզըն պագըյյէսի պու կիւն տէրճ իտիլէմէմիշ տիր։

ՍԱՐՐԱՖԻԷ

Լօնտրա, 21 յունիս

Ինկիլիզ գօնսոլիտ		94 1/2
Էսհամը Ռումմի աչըլը		
» » գարանտը		13 1/8
1865	Իսթիգրազը	15
1869	»	13 7/8
Պօն տիւ Թրէ զոր (Սէրի Ա.Բ.) գ.ք.		23
1873	»	13 3/4

ԳԱԼԱԹԱ ԲԻԱԶԱՍԸ

Էսհ. Ռում. 9 յունիս ազչամ գարանտը		14 27
Էս. Ռում. 10 » սապահ աչըլտը		14 24
Էն եիւքսէք		14 26
Էն աշաղը		14 13
Սաաթ 5		14 15
Իսթիգրազ 63 (Մութօն)	6 0/0 Ֆր.	իշ եօգ
» 65 (Մութօն)	6 0/0	»
» 1869 (Բինար)	6 0/0	»
» 1872 (Պօն տիւ Թրէզոր)	9 0/0 Լիրա սթէր.գ.ք.	»
» 1873 (Բինար)	6 0/0	»
ումէլի Շըմէնտըֆէր	3 0/0	43 1/4
Բէբօր	Փրդ.	2
Շըմէնտըֆէր Ֆայիզը		9 20
Հէվալէսիզ	Փրդ.	2 1/2-3
Ազգէ Ֆայիզի 0/0		12

ԱԳՍԻՕՆԼԱՐ ՖԻԵԱԹԸ

Քրէտի ժէնէրալ 6 0/0	Լիր.Օմ.	իշ եօգ
Սօսիէթէ ժէնէ. 6 0/0	Լիր Ամ.	»
Ստամպոլ պանգասը		»
Պանգ գօմէրսիալ		»
Սօսիէթէ օթօման	Լիր. Ամէր	»
Թրամվայ 5 0/0	Ղ. ք.ք	»
Լավրիօմ (մատէն)	Ֆր.	»

ԳԱՄՊԻՕ ՖԻԵԱԹԸ

Լիրա սթէրլին
Ֆրանգ

ԱԳՃԷԼԷՐԻՆ ԲԻԱԶԱՍԸ

Օսմանը լիրասը 100տէն		Ղ. փրդ.
Ինկիլիզ լիրասը		110
Ֆրանսըզ ալթունու		88 05
Բօլ		89
Դրըմից ալթունու		51 30
Պէեազ մէճիտիյէ	Ֆարգը	3 10
Մէթալիք	Ֆարգը	7 10
Պագըր	Ֆարգը	39
Պէնիք	Ֆարգը	7 30
Գարպոն գայմէսի գաբիք		92

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

ԹԻՎՃԻՀԱԹ

Թօբխանէի ամիրէ միւշիրլիկի, մէճալիսի ալիէեէ մէմուր տէվլէթլու Բիզա փաշա հաղրէթլէրինէ թէվճիհ պույրուլմուշ տուր։

Սատրազամ հաղրէթլէրիյլէ Շէյխ իւլ Իսլամ հաղրէթլէրի տիւն սապահ սաաթ օն իքի բատտէլէրինտէ Եբլոբզ քէօշկիւնէ կիտէրէք, հուզուրու հաղրէթի Շահանէյէ չբգմբշլար տըր։

—Սէրասքէր փաշա հաղրէթլէրիյլէ սէրասքէր գայմագամը Բէտիֆ բաշա հաղրէթլէրի, տիւն գարտան բաշա հաղրէթլէրինին գօնագլարընա կիտէրէք, միւշարիէյհ իլէ կէօրիւշմիւշլէր տիր, վէ օրատան Պապը Ալիեէ կէլէրէք, մէճլիսի խասը վիւքէլատա հազը պուլունմուշլար տըր։

—Նաֆիա միւսթէշարը Սաեան Էֆէնտի հաղրէթլէրինին, տիւն մէմուրիեէթը մախսուսէ իլէ Թէրսանէտէն թախսիս օլունան վաբօր իլէ Էվրօբաեա ազիմէթ իյլէտիկի Սապահ զազէթասընտա օգունմուշ տուր։

—Օն պէշ կիւն զարֆընտա մէմուրէն Իսթանպոլ լիմանընտան Թունա նէհրինէ թթիտէքի պէշ վաբօր կէօնտէրիլմիշ տիր. Հանեա, Բօռոս, Խայրէտտին, Դըլըճ Ալի, Իսլահաթ։

—Պահրիեէ նէզարէթինէ Կօլօստան վարիտ օլան պիր թէլէկրաֆնամէյէ նազարէն, պահրիեէ մէքթէպլինին շակիրտանընը համիլ պուլունան Մուխպիրի Սիւրուր վաբօրու հիւմաեունու, շէհրի մէզքիւր լիմանընա վսսբլ օլուպ, պիր դաչ կիւն օրատա իգամէթտէն սոնրա, Կիրիտէ ազիմէթ իտէճէք տիր։

—Վարնա իսկէլէսինէ չբգարմագ իւզրէ Ինէպօլու իսկէլէսինտէն պիր մըգտար ասաքիրի շահանէի համիլ օլմագ իչին Իսմայիլ վաբօրու հիւմաեունու, տիւն Գարատէնիզ միւթէվէճիճիէն Տէրսաատէթ լիմանընտան հարէքէթ իյլէմիշ տիր։

—Իթալեա, Իսվէճլէ Նօրվէճ, վէ Պէլճիգա սէֆիրլէրի, սալը կիւնիւ Սատրազամ հաղրէթլէրի իլէ կէօրիշմէք իւզրէ Պապը Ալիեէ կիթմիշլէր իսէտէ, սատրը միւշարիէյհ հաղրէթլէրի պուլունմատըգլարընտան կէօրիշէմէմիշլէր տիր։

—Մէվրուտու Նուսրէթ վաբօրու հիւմաեունու Իզմիր լիմանընտան տէօրթ պէշ թապուր ասաքիրի շահանէի ալըպ, Սէլանիք իսկէլէսինէ կէօթիւրմէք իւզրէ, տիւն Իսթանպօլ լիմանընտան հարէքէթ իյլէմիշ տիր։

—Պիր գաչար թապուր ասաքիրի ըէտիֆէի ալարագ, Պէյգօզ օրտուկեահընա կէթիրմէք իւզրէ, տիւնքի չարշէմպիհ կիւնիւ, ճանիք նամ վաբօր կէմիէեի քէօրֆէզինէ, վէ Վասրթաի Թիճարէթ նամ վաբօր տախի Պանտըրմա իսկէլէսինէ աղիմէթ իյլէմիշ տիր։

—Պօղազիչի գալէա վէ իսթիհքեամլարընա վաղ օլունմագ իւզրէ, պու տէֆա ճէլպ իտիլմիշ օլան եիկիրմի պիր վէ եէկիրմի սէքիզ սանթիմէթրօլուգ Դրիւպ թօբլարընըն թէճրիւպէսի եադընտա իճրա օլունաճագ տըր։

—Պու քէրրէ Թօբխանէյի ամիրէաէ Մարթինի Հէնրի թիւֆէնքլէրի իչին պէշ եիւզ պին, վէ կէօնիւլլիւ ասաքիրէ վիրիլէճէք չէշխանէլի թիւֆէնքլէր իչին պէշ եիւզ պին, քի ճէման կիւնտէ պիր միլեօն ֆիշէնք իմալ օլունմագտա պուլունտուղու իշիտիլմիշտիր։

—Մէմալիքի մահրուսէտէ պուլունան մատէնլէրի լաեըգը.յլա իշլէթմէք իչին եիւզ պին լիրատան միւրէքքէպ, Շիր.քէթի Մատէնիեէի Օսմանիեէ նամ.յլա պիր գումբանեանընը թէշէքքիւլ իտէճէյի իշիտիմիշ տիր։

—Տէրսաատէթ Ալմանեա սէֆիրինին բրէնս Պիզմարգա կէօնտէրտիյի պիր թահրիրաթ մաէլինէ նէզարէն, տէվլէթի Ալիեէ իլէ Ինկիլթէրրա տէվլէթի պէյնինտէ թէտաֆիի պիր մուգավէլէ ագտ օլունտուղունուն պէեան իտիլտիկի ինթալեա զաղէթալարընտան պիրի եազմըշ տըր։ Եէնէ մէզքիւր զաղէթաեա չէքիլէն պիր թէլէկրաֆա նէզարէն, Գօսթանիչէտէն էշգբեաեա կէօնտէրիլէն տէօրթ տրապա սիլահ, ասաքիրի շահանէ թարաֆընտան զապթ օլունմուշ տուր։

—Մէսմուաթա կէօրէ, գաթիլ Հասան պէյ, մէհաճիրինի Զէրաքէսէտէն միւթէվէֆա Իսմայիլ պէյին մախսուսմի օլուպ, օն իւչ եաշընտա իքէն եէտի նէֆէր Գաղաղա զալէպէ ինմիշ, վէ պու քէրրէ իճրա օլունան խսթինթագընտա, շիմտիյէ գատար գըրգիւչ քիշինին ճանընա գը.յմըշ օլտուղունու ինգատէ իյլէմիշ տիր։ Մէրգումուն, իւչիւնճիւ գատընըն պիրատէրի օլտուղունա տայիր օլարագ, պաղը զաղէթալարընն եազըգլարը հավատիսին ասլը օլմատըգը կիպի, հապստէն սէպիլի թախլիեէ օլունտուղունու, մէքքաթիպի ասքէրիեէ նազրը սատէթլու Սիւլէյման բաշա հաղրէթլէրինին խապէր ալըպ տա, Պապը սէրասքէրիեէ կէլէրէք իխթար ինթիկինին, վէ սատէթլու Թայեար բաշանընն մէրգումու թէվգիֆ իչին տօլաշտըգընին, վէ սապըգ եավերի շէհրիեարի Զէրքէս Օսման պէյ, վէ տիկէր Օսման պէյ վէ սայիրէ իլէ գաթիլ Հասան պէյին ադշամա գատար կէզտիկինին տախի ասլը եօգ իմիշ։

(Վազըթ)

—Պու քէրրէ Թունա գօսմանտանլընա թայեին գելընան Հիւսէյին բաշա հաղրէթլէրի, Հանեա նամ տուպաեա բաքիպէն Ռուսճուղա միւթէվէճճիհէն կէչէն սալը կիւնիւ Տէրսաատէթտէն հարէքէթ ինմիշ տիր։

—Ֆար տիւ Պօսֆօրտա օգունմուշ տուր։

Պու քէրրէ Պէյգօզտա թէճէմմիւ իտէն ասաքիրի Օսմանիեէնին ատէտի պիր գաչ պին նէֆէրէ պալիզ օլմուշ, վէ պունլարըն իգամէթինէ մախսուս օրտուկեահընը թանզիմինէ լազըմ կէլէն թէտաարիրէ տախի թէշէպպիւս օլունմուշ տուր։ Իզմիրտէ թէզթիպ օլունան օրտուկեահտան սարֆը ադարա, եաքընզ բէսիֆլէր մահէլլի մագասաալէրինէ կէօնտէրիլմէք իւզրէ շէհրի մէզքիւրտէ թէճէմմիւ ինթիրիլէճէք տիր։

—

ՔԻՐԱՍՕՆՏԱՆ ՄԷՔԹՈՒՊ

1876 յունիս 3 Քիրասօն

. . . Միւէլլիֆ,

Պիր այտան պէրու տիր քի պազը քէյլէրտէն ամ գալան ֆուգարալար, ըէնչպէրլիքլէրինի պրրագարագ, կէլիպ պուրատա գօնագ գաքուլարընտա միսիր պուղտաեր իսթէմէքտէ տիրլէր. Նիհայէթ մէճլիսի իտարէնին գարարը գաթիսի իւզէրինէ, 4000 Աւիթանէ քիլէսի միսիր միզայիտէյէ չըգարըլըգտա, պէհէր քիլէսի 20 ղշ. պէշլիկ ագճէ, գարտան Եօրկի էֆէնտի էօհտէսինտէ գալտը քի, ֆուգարաեա վիրիպ, պէտէլ ագճէսինի, իլուլ աերնտա սանտրգտան ալամագ տըր. էֆէնտիի մէրգում գայմագամ պէյին, մալ միւտիրինին, վէ սանտրգ էմինինին միւհիւրիյէ պիր սէնէտ իսթէր, Վիրէն եօգ. պիր իշքի հիւքիւմաթտէ կիւզիւն ֆուգարատան թահսիլ իտէճէք տիր, սանիէն, պու գարարը Գարահիսարը–չարքի միւթասարրըֆլըղընա պա մազպաթա իսթիղան օլունուպ, օնտան տա ճանիպի վիլաեէթբէնահիյէ պիլտիրիմիշ, վէ աշարճըլարըն տարըսընտան վիրիսին տէյի էմր կէլմիշ իսէ տէ, միւլթէզիմէր ալտրգլարընը սինտիրմիշ օլուպ, վէ գալանըն տախի պէհէր քիլէսի 28 ղշ.տան պէշլիկ ագճէ հիսապ իտէրէք, վէ քիլէ պաշընա 2 շեր ղշ.տա սէպզէ փարասը նամըյլա իւզէրինէ զամմ օլունարագ, ֆուգարատան սէնէտ ալմըշլար տըր. Եէնիտէն իսթիղան օլունտու աշարճըլարըն վիրմէտիքլէրինի վէ գարատան Եօրկի էֆէնտինին 20 ղշ. տան թէհիւտ իյլէտիկի միւթասարրըֆը միւմկիլէյհ իսէ, ֆուգարանըն պուրատա սէֆիլու սէրկէրտան սօղագլարտա գալտրրըմլար իւզէրինտէ կէզմէլէրինի տիւշիւնմէյէրէք, էմր իտէր քի 20 ղշ. ֆիեաթը տըր, պիր ազ տահա թէնզիլ իթսին Գարատան Եօրկի տէյի. մէճլիսի իտարէ կէլէն էմրի գարատան Եօրկի էֆէնտիյէ կէօսթէրիպ վէ մէրգում տախի շու ճէվապը վիրմիշ տիր, «պէնտէնիզ, չօգ խօշնուտ օլուրում քի, էկէր պաշգասը վար իսէ, վարսըն պէշ փարա նօգսան իլէ եաբսըն, չիւնքի ֆայիտէսի ֆուգարաեա օլամագ տըր» իշթէ պու մատտէ հագգընտա Գարահիսար վէ Կիրասօն հիւքիւմէթլէրի պէյնինտէ ճէրէեան իտէն մուխասէրաթտան տօլաեը, ֆուգարալար պուրալարտա սիւրունմէտէ իքէն, էսէֆէնկիզ պիր վագա վուգու պուլմուշ տուր, չէօյլէ քի, ֆուգարա քէյլիւլէրտէն իքի քիշի սալը կիւնիւ, արթըգ ամլըղա տաեանամաեարագ, ուսթանմագլըղը պէր թարաֆ իլէ, պիր պիրինի, «հայտէ մահէլլէյէ կիտէլիմ տէ էքմէք իսթէյէլիմ» տէյի, վէ կիտէրքէն եօլտա պիր թուֆ աղամը կէօրէրէք, մէղքիւր աղամա չըգմագլըղը վէ թուֆլա գարընլարընը տօյուրարագ ագչամ իթմէքլիկէ գարար վիրիրլէր, մէրգումլար աղամա չըգըպ թուֆ եէմէքտէ իքէն, հէր նասըլ իսէ պուլունտուգլարը տալ գըրըլըպ, իքիսի տէ տիւէրլէր, վէ պիրի անինտէ վէֆաթ իտիպ, վէ տիկէրինին տախի սաղ գալամաղը իւմիտսիզ տիր տէրլէր։

Դէլէլիմ ումումա այիտ պիր մատտէյէ։ Ագճէլէրին ֆիեաթը կիւն սէ կիւն թէրագգը պուլմագտա օրմազին, աէրթա պիր ալէվրա օեունու կիպի օլտու. պու կիւն 140 ղշ.ա տըր լիրայի օսմանի, օնու տա արարատան պուլունմազ. չիւնքի Խթանպօլտան քիւլլիյէթլի պազը ագճէ կէթիրիպ, լիրաեա թէպտիլ իթմէքտէ տիրլէր. էկէր պու սէօյլէ գալը իսէ մահսուլ վագթընա գատար 150 ղշ.ա չըգամազընա չիւսկէ եօգ տուր. էսնաֆ Խթանպօլտա 107 ղշ. լիրա վիրիր, մալ կէթիրիր, տիմէք տիր քի էսնաֆ զամմ իտիպ էօյլէ սաթամագ տըր. քէօյլիւ պու հիսապլարա գանմագ, սանիէն քէօյլիւլէրտէ ալամագլարը վար տըրքի, իքի սէնէտէն պէրու մահսուլ օլմատըղընտան ալամագլարընը թահսիլ իտէմէտիլէր, հալ պու քի լիրանըն 125–130 ղշ. վագթընտան տըր, իսկրուտ քէօյլիւ 150 ղշ.տան վիրմէճէք տիր պօրճունու, իւչիւնճիսիս, պիր լիրաեը ֆուգարա 150 ղշ.ա ալըպ, վէ 100 ղշ.տան մրի սանտրղընա վիրէճէք տիր. վէ ղայրիհիմ. պունուն իչին տախի խասսէթէն վէ ճիմլէթէն քէմալի թէվազիս իլէ, Պապը Աւկէյ ռիճա վէ նէյագ իտէրիգքի, պունուն տախի պիր չարէսինէ հիմմէթ վէ մէրհամէթ իյլէսին, զիրա էսնաֆ վէ քէօյլիւ պիւթիւն պիւթիւն խարապ օլմագտա տըր. էհալիին մէնֆաաթը տէվլէթին տիր. պու մատտէ հագգընտա պիլտիքլէրիմի էկէր եազսամ, բէք մուֆասսալ օլուր արթըգ սիզ ալիմ էֆէնտիմ։

Միւէլլիֆ, մէսէլի մէշհուր տուր տէրլէր քի, պիլմէմէք աերպզ տէյիլ, իլլա էօյրէնմէմէք աերպզ տըր, պունուն իչին չունու իսթար իտէրիմ քի, պիզիմ պիլտիկիմիզ. նիզամ պիր օլուր. —

Ճիւլուսու հիւմաեուն իչին հէր եէրտէ իւչէր կիճէ ռօնանմալար իճրա իտիլիպ, վէ էհալի մէսէրրէթ իւզրէ պուլանմուշ իքէն, պուրատա իսէ, պիրինճի կիճէ ատէթտէն օլարագ, չարը վէ պազարտա կէրչի չէնլիքլէր օլտու, վէ էհալիտէ կէրչի իւչ կիճէ չէնլիք իթմէքլիք արզուսինտէ պուլունտու, լաքին, հէր նասըլ իսէ, իճրա իտիլմէտի։

Շունու տախի իլավէթէն պէեան իտէրիմ քի, կէչէն սէնէ վալի բաշանըն պուրաեա թէշրիֆլէրինտէ, սէպզէվաթ մահսուլունտան աշար ալընմասընը գաթիէն մէնն իտիլմէսինի գաթիէն էմր իթմիշ իքէն, չիւնքի վալի միւշարիէյհ հազրէթլէրինէ, նասըլ քի արզ իտիլմիշ տիր, սէպզէվաթ պուրաեա, տայիմա Թըրապզօնտան կէլիպ սաթըլմագտա տըր, վէ քէօյլիւլէրտէն իսէ սէպզէ նամընա աշար ալմալարը, եալընըզ դարա բանճար տէնիլէն իչին, տիր քի, հէրքէս պունու խանէսի էօնիւնտէ պիրէր մըգտար էքմիշ տիր, իշթէ պուտա պէօյլէ իքէն, աշարճըլար, տարընըն քիլէ պաշընա իքիշեր ղշ.տա սէպզէ փարասը տէյի զամմ իտիպ ալմագտա տըրլար։

* * *

ԹԷՔԻՐՏԱՂՏԱՆ ՄԷԹՈՒՊ

7 Յունիս Թէքիրտաղ

Միւէլլիֆ,

Շէվքէթլու գուտրէթլու փատիշահըմըզ էֆէնտիմիզ հազրէթլէրինին ճիւլուսու հիւմաեունլարը հագգընտա սասրը պույրուլան խաթթը չերիֆլէրի, պու կիւն հիւքիւմէթ գօնաղընտա, պէշ ալթը պին քիշի հազըր պուլունտուղու հալտէ, ալէնէն գրաաթ օլունարագ, ճիւմլէ հազրրուն մէմնունն վէ միւթէշէքքիր օլմուշլար տըր։ Խաթթը չերիֆին գրաաթ օլունճաղընա տայիր, միլէլի արպա մէրլասա վէքիլլէրինէ, ըէսմէն խասպէր կէօնտէ ռիլիպ տավէթ օլունտուգլարընըն իւզէրինէ, Խալամ, Էրմէնի վէ Ռում մէքեաթիսի սիւպեանը պէօլիւք պէօլիւք չարշըտան իպտիհամ իլէ կէչէրէք, կիւզէլ կիւզէլ երգլէր թէրէննիմիյլէ, տօղրու Պապը հիւքիւմէթ կիթմիշլէր, վէ օրատա տախի հէր միլէթին չօճուգլարընա, մախսուս մահէլլէր կէօսթէրիլիպ, սըրա սըրա տիզիլէրէք երգլէր թէրէննիմ իյլէմիշլէր տիր։ Խալգ թարաֆընտան տախի «Փատիշահըմըզ պինէր եաշա՛» սէտալարը ասիմանէ գատար ագս իթտիրիմիշ, վէ պատէհու, միւթասարրըֆըմըզ պէյ էֆէնտի վէ հաքիմ էֆէնտի հազարաթը, վէ մէճլիս ազալարը, տէրուէնի գօնագտա պուլունան վասի մէյտանտա, սըրա իլէ, վէ ասաքիր տախի աչըգ գըլըճ վէ քէմալի թէրպիյէ վէ թալիմ իւզրէ տիզիլտիքտէն սօնրա, թահրիրաթ միւտիրի հաճի Սըրրի էֆէնտի, միւթասարրըֆ հազրէթլէրի էլինտէն խաթթը չերիֆի քէմալի թազիմ իլէ աշարագ, եիւքսէք ավազ իլէ օգուտուշ, վէ սօնրա թիճարէթ ռէյիսի Ապտիւլ Գատիր էֆէնտի տախի մուխթասար պիր տուա օգուտուշ, վէ ճիւմլէ հազրրուն «Ամին» պաղրմըշլար տըր. վէ պունատտա սօնրա, Ռում միլէթի թարաֆընտան ռումի իւլիսպարէ պիր նութգ օգուտուշ, վէ Նիհայէթինտէ խէվանէմիզ Ստեփան էֆէնտինին թէլիֆի օլան պիր գըթա նութգու տախի պէնտինիզ օգուտուշումտուր, վէ պու սուրէթլէ զիյնէթի մէգքիւրէյէ խիթամ վերիլմիշ տիր։

Շու զիյնէթտէ, միւթասարրըֆ պէյ, վէ սայիր մէմուրին վէ զապթա հազարաթը թարաֆընտան, կէրէք ուսմուր էհալիյէ վէ կէրէք ալէլ խուսուս մէքեաթիպ չակիրտանընա օլունան հիւսնի հիրմէթ վէ ռիայէթ, տօղրուսու չաեանը թէչէքքիր տիր։

* * *

Միւէլլիֆ, սայէյի ատալէթվայէյի հազրէթի փատիշահիտէ, էհալինին ասայիշ վէ խթիրահաթլէրի պէրքէմալ օլուպ, մէսրուր վէ շատան օլարագ, տուսի ֆիզունիի էօմրիս չէվքէթ վէ իճլալը հազրէթի փատիշահինին թէքրարլիյէ, իքիսի թէչէքքիր գըլընաճաղը, չիւսկէտէն միսթաղնի տիր։

* * *

ՊՈՒԼԿԱՐԻՍԹԱՆ ՎՈՒԴՈՒԱԹԼԱՐԸ

—

Աթիտէքի մէքթուպ Վիտինտէն Ֆար տիւ Պոսֆոր ղաղէթասընա կէօնտէրիլմիշ տիր։

Վիտին 16 յունիս

Տիւն ալաթուրգա սաաթ ալթըտա մէմուրինի միլքիեէ վէ ասքէրիեէ վէ չէհրիմիզ էհալիսինտէն բէք չօղու, ֆէրմանը հիւմաեունուն դբրաաթընը տինլէմէք իչին միւթէսարրըֆըն գօնաղը հավլիսինտէ թօրլանմըշ օլտուգլարը հալտէ, մուհասէպէճի էֆէնտի գուվվէթլի վէ պէրրագ պիր սէտա իլէ ֆէրմանը մէղքիւրու օգուտուշ տուր։

Պու գրաաթտան սօնրա, պէօյլէ խուսուսլարտա ատէթտէն օլտուղու իւզրէ, Միւֆթի էֆէնտի զաթը հազրէթի Բատիշահինին սէատէթ վէ էօմր ու իգպալի իչին պիր տուա սէօյլէմիշ, վէ ասքէր մուղիգասը պիր մարշ չալմայա պաշլամըշ իքէն, պիրտէն պիրէ տուրմուշ, վէ հէրքէս պէօյլէ մուղիգանընն պիրտէն պիրէ տուրմասընընն սէպէպինի հէնուզ սիւալ իթմէեէ պաշլամըշ իքէն, պու սէպէպ անլաշըլմըշ տըր, չէօյլէ քի պիր չօգ սիւարի ասաքիրի զապթիեէսի, թապուր աղասընընն արգասընտան կէլտիքլէրի վէ իքի գօլ ըէտիֆ ասաքիրի, քեաֆիֆէսի ղինճիրպէնտ օլան վէ իքիշեր իքիշեր եիւրիսմէքտէ պուլնան 72 նէֆէր էսիրլէրին էթրաֆընը հըթզ վէ իհաթա իթմիշ օլտուգլարը թագտիր

Պուլկար քէօյլիւ գատընլարը գբեաֆէթինտէ վէ օմուզունտա պէլ իլէ, թէհլիքէ պուլունմաեան մահէլլերի բահաթ կէղինիր իքէն, ախշ ու թէվգբի օլունմուշ տուր։

Զահմաֆ պուրաեա կէթիրիլտիկինտէ, 1876 մայիս 18/30 տա զուհուր իտէճէք օլան ֆէսատը հիւսնի սուրէթտէ պաշա չբգարմոգ իչին պիր սէնէտէն պէրու չալբշմագտա օլտուղունու, վէ հայֆա քի պիր թագբմ գօրգագ ատէմլերէ բասթ կէլտիկինտէն, էն իշ կէօրէճէք վագբթ, պբրագբպ իշտէն չէ.քիվիշ օլտուգլարբնը միւթէսարբֆբն հուղուրունտա իգբար, վէ հաթթա շու մինասիպէթլէ ագբլանէ տավրանմամբշ իտուկինէ, վէ իկթիլալ գօմիթէսինին միլլէթ տավասբնա սարֆ իթմէ.քիւղրէ, քէնտինէ վիրէճէք օլտուղու օն պինլիրաեբ էլտէ իտէմէտիյինէ էսէֆ իյտէմիշ տիր, չիւնքի մէպլաղբ մէզքիւրու պիր քէրբէ էլտէ իթմիշ օլայտբմ; արթբք իշտէն չէ.քիլիպ, Ինկիլթէրբաեա կիտէր, վէ օրատա պու բարանբն իրատբյլա բահաթ կէչինիր իտիմ տէմիշ տիր։

Պէնճէ, զանն իտէրիմ մէրգում մէպլաղբ մէզպուրու էտինմիշ օլայբաբ, պումատտէ հէմհիւքիւմէթի սենիյէեէ վէ հէմ տէ էշգբեաեա ղիեատէ խայէբրլբ օլուր իտի, զիրա պու հալտէ էշգբեա տա պու կիպի սապիթ գատմիվէ նամուսու գահրամանլարա կիւվենմէղ իտի։ Զահմոֆ պէօյլէ պիր մէսալաղ էլտէ իտէպիմէ.ք իչին գահր սմանլբդ վազիֆէսինի իճբաեէ գալգբշմբշ տբր։ Մէրգում, քէնտինին պինլերճէճ իգբարլարբ պուլունտուղունու պէէան իլէ, հալ ու աթվարբնտա պիր վագար վէ պիր աղամէթ կէօրիւմէ.քտէ տիր։

Պու վուգուաթլարա նիսպէթէն ալտբղբմբզ մալիւմաթա կէօրէ, Մէմլէքէթ յնտէ թէշքիլ օլունմուշ օլան եէնի էշգբեա ֆբբգալարբ, Պուլկարիսթանտա իճբայի շէգավէթ իչին նէհրի կէշմէ.ք իւղրէ պուրունմագտա իմիշլէր։ Պունլար տիվանէ օլմալբ, վէ Մէմլէ.քէթէ յն իմարէթի տոթի պունլարբն տավասբնա խբզմէթ իթմէ.ք իսթէտիկի թագտիրտէ, քէնտի բօլիթիգասբնտան շաշմաեա պաշլամբշ օլմալբ տբր։

Պուրաեա հէր թարաֆտան ֆէսատվէրլէր կէթիրիլմէ.քտէ տիր, վէ պիրմէմ քի պունլարբն կէլմէսի նէ վագբթ տուրաճագ տբր։ Միւթէպէրանտան չօղլար մուխթարա իչինտէ տիրլէր, հալթթա թէէմին օլունտուղունա կէօրէ, շէհրիմիզին Պուլկար սէրիսգօչօսու տախի պու իկթիլալբն խարիճինտէ տէյիլ իմիշ, նասբլ քի միւմայիլէյհ պու քէրբէ մէմուրիեէթինտէն աղլ իտիլէրէ.ք, տէրհալ Տէրիսաատէթ աղիմէթ էյլէմէսի, միւթէսարբբֆ թարաֆբնտան քէնտիսինէ թէպլիղ գբլբնմբշ, վէ Էկզարգխանէէնին շու սատբդ խբտմէթ.քեարբ եարբն շէհրիմիզտէն հարէ.քէթ էյլէյէճէ.ք, անճագ քիմնէ միւմայիլէյհին շու աղիմէթինտէն տօլայբ պէեանբ թէէսիւֆ իթմէյէճէ.ք տէր։

—

Գուատու շէրիֆտէ զուհուրա կէլէն գօրգու։

Աթիտէ.քի մէ.քթուպ, շէհրիմիզտէ թագ օլունան Նէօլօղօս նամ Բում ղազէթասբնա կէօնտէրիլմիշ տիր։

Գուատու Շէրիֆ, 2 յունիս

Շէվ.քէթլու սուլթան Մուրատ խանբ խամիս հաղրէթլէրինին ճիւլուսու հիւմայուն խապէրի մէսրուրինտէն իւչ կիւն սոնրա, վէ շու վուգուաթ պէյնէլ նաս մէսէրրէթի ումումիեէ հուսուլէ կէթիրմիշ իքէն, պիրտէն պիրէ Խրիսթիյանլար պէյնինտէ պիր գօրգու ղուհուրա կէլմիշ տիր։ Շէօյլէ.քի եա պաղբ գաթօլիք գատընլարընբն, հիւքիւմէթ թարաֆբնտան ասաքիրէ մուհիմմաթբ հարպիեէ թէվզի օլունտուղունու կէօրտիւքլէրինտէն, վէ եախօտ սայիր պիր սէպէպտէն, ֆագաթ տայիմա պիր եանլբշլբգտան, եէրլի գաթօլիք գատընլարբ խանէլէրինի թէրք պիրլէ, լաթին մանասթբրբնա իլթիճա իթմիշլէր տիր, չիւնքի քէնտի խաեալլարբ, կէօզլէրի էօնիւնէ, վիւճուտի օլմաեան պիր թագբմ տիւշմէնլէր կէթիրմիշ տիր, վէ պինաէն ալէյհ գատընլարբն արգասբնտան էրքէ.քլէր վէ չօլուգ չօճուգլար տախի սէեիրթտի.քլէրինտէն, շէհիրտէ պէօյիւ.ք գարբշբգլբգ զուհուրա կէլմիշ, հէր թարաֆտա վէլվէլէեի մուճիպ թէվթուրլար տէվէրան իթմէ.քտէ պուլունմուշ, վէ պիր գաչ սանիեէ իչինտէ քեաֆֆէի մաղազալար, վէ մանասթբրլարբն գաբուլարբ գաբանմբշ տբր։ Հասբլբ հէր քէս, նամազտան սոնրա, Միւսլիմանլար Խրիսթիանլարբ գաթլ ու թէլէֆ իտէճէ.քլէրի զէհապբնա տիւչար օլարագ, քէնտիսինի գուրթարմագ զայլէսինէ տիւչար օրմուշ տուր։ Ղարիպ եէրի շուրասբ քի, տուալարբնբ իթմէ.ք իւղրէ Հարէմի շէրիֆ ճամիսինէ կիթմիշ օլան Միւսլիմանլար պիլէ, գօրգմուշլար տբր, չիւնքի պու պիչարէ ատէմլէր, զարարլբ քիմսէլէր օլմատբգլարբ, վէ սայիր միլլէթլէր իլէ բահաթլբգլա կէչինտի.քլէրի հալտէ, քէնտի հագլարբնտա պու եօլտա թասավվուրլար իննատ օլունաճաղբնբ ասլա մէմուլ իթմէզ իտիլէր։ Համտ օլսուն քի, հիւքիւմէթի մահէլլիեէ էհալիյի թէէմին իթմէ.ք իւղրէ տերհալ թէտապիրի լաղբմէ.յի իթթիխաղ էյլէմիշ, շէհրին հէր թարաֆբնա գօլ գօլ ասքէրլէր չբգարբբմբշ տբր, վէ սոգագլարտա տէլլալար կէզտիրիլէրէ.ք, հիչ պիր մուխթարա պուլունմատբղբ վէ քեաֆֆէի տիւ.քքեանլարբն եէնիտէն աչբլմասբ իլան գբլբնմբշ տբր։

Միւխթէլիֆ Խրիսթիյան միլլէթլէրինին բաթրիքլէրի, գօնսօջսալար վէ սայիր էճնէպի մէմուրլար թէրճէմանլարբնբ, միւթէսարբբֆ վէ.քիլի օլան միւֆթինին նէզտինէ կէօնտէրէրէ.ք, հագբգաթբ հալի սիւալ վէ մուավէնէթ թալէպ էյլէմիշլէր տիր։ Միւֆթի գօրգաճագ պիր շէյ օրմատբղբնբ վէ էմնիեէթ ու ինթիզամբ ումումինին թէէմինի իչին տախի լաղբմ կէլէն քեաֆֆէյի թէտպիրլէր իթթիխաղ գբլբնտբղնբ պէեան իթմիշ, վէ օլան վուգուաթբ կէօրմէ.ք վէ էհալիյի թէսկին իթմէ.ք իւղրէ, պիղզաթ մէզքիւր գօրգունուն զուհուրա կէլտիկի Լաթին մանասթբրբնա կիթմիշ տիր վէ հալէա միւմայիլէյհ էհալիյի ճէսարէթլէնտիրմէ.ք նիեէթիյլէ սօգագլարբ տօլաշմագտա տբր։

Վագտա շայեանը թէէսիւֆ հիչ պիր վուգուաթ զուհուրա կէլմէմիշ իսէ տէ, էճնէպիլէր պիլէ, մէսէլա Բբրուսիալբլար վէ սայիրլէր մաղազալարբնբ գաբամբշլար, վէ էմրի թէտաֆի իչին խանէլէրրնէ իլթիճա իթմիշլէր տիր։ Վէ պու արա խարիճտէն պաղբ ֆէլլահլար շէհրէ կէլէրէ.ք, հէր պիրի պիրէր շէյ կէօթիւրմիշ տիւր։ Պու պապտէ հիւքիւմէթի մահէլլիյէեէ ղիեատէսիյլէ միւթէշէ.քքիւր օրմալբյբղ, չիւնքի անբն թէտապիրի աճիլէ վէ ագիլանէսի սաեէսինտէ, շու գարբշբգլբգլար արասբնտա զուհուրա կէլէպիլէճէ.ք քեաֆֆէյի ֆէնալբգլարբն էօնիւ ալբնմբշ տբր։

Շիմտի հէր թարաֆտա ասաչի ումումի հիւքմ իթմէ.քտէ օլուպ, հիչ պիր ֆէվգէլատէ հալ իշիտիլմէմիշ տիր, հալ պու քի հէր քէսին միւքեալէմէսի, հալէա սօն վուգուաթլար իւզերինէ ճերէեան իթմէ.քտէ տիր։

—

«Պէրվէճհի աթի վարագա թէրճէմէսի, Բուսճուգ մուխպիրիմիզ թարաֆբնտան կէօնտէրիլմիշ, վէ պաղբ ֆբգրալարբ, Պուլղարլարբն նէ եօլտա իղֆալ օլունտուգլարբնբ թասրիհ իտէճէ.ք սուրէթտէ եաղբլտբղբնտան, թագբ միւնասիպ կէօրիւլմիւշ տիր։

(Հէրսէ.ք վագասբ զուհուր իթմէզտէն էվվէլ, տիմաղբնտա հէվայի ֆէսատ պուլունան Պուլղարլար թարաֆբնտան թագ իթտիրիլմիշ օլարագ, իլան օլունան վարագանբն սուրէթի տիր։)

«Թիւրքիա Միւսլիմանլարբնա.

—Թօբրագ գարբնտաշլարա։

«Մալիւմ տիւր քի հէր միլլէթ քէնտի սէատէթի հալի իչին հիւքիւմէթինէ վէրկի վիրիր. պիզ տախի տէվլէթի Ալիեէ թէպասբնտան պուլունտուղումուզտան, միւճէրրէտ սէատէթի հալիմիզ իչին, վարբմբզբ վիրտի.ք, պունունլա պէրապէր, կէօրիւեօրսունուզ քի պիզտէն ֆագբբ, վէ տիւշկիւն հիչ պիր միլլէթ եօգ տուր. պունուն սէպէպի անճագ հիւքիւմէթ օլտուղու, կիւն կիպի աշի.քեար տբր, էկէր պիզ հիւքիւմէթին իտարէսի ալթբնտա գալբպ կիտէճէ.ք իսէ.ք, հալիմիզ պէտթէր օլաճագ տբր. իշթէ պիզ չէ.քտի.քլէրիմիզի կէօսթէրմէ.ք իչին, սիլահլարբմբզբ ալարագ, հիւքիւմէթին ալէյհինէ գբեամ իլէ, պիզի սէատէթի հալէ կէօթիւրէճէ.ք տիկէր հիւքիւմէթին թանզիմի իչին գալբշբգ. կէօրիւեօրսունուզ քի, պիզիմ հարէ.քէթիմիզ սիզին ֆայիտէնիզէ տախի խբտմէթ իտէր։ Պու իչի Իսլամտան չօղ քիչի անլաեբպ, սիզլէր իլէ պէրապէր, հիւքիւմէթի ումումիյէմիզ տախ'ալինտէ պուլունուեօրլար, սիզին տախի պօրճունուզ տուր քի, իչի էյիճէ թէֆէ.քքիւր իտիպ, պիզէ մուվաֆագաթ լտէսինիզ։ Պիզիմէ պէրապէր պուլունաճագլար օլուր իսէ, հիչ պիր քէտէր վէ զիեան կէօրմէյէճէ.ք, վէ բբզ, վէ մալի, վէ ճանբ, թարաֆբմբզտան հբֆզ իտիլէճէ.ք տիր։ Ֆագաթ, Միւսլիմանլարտան պու հարէ.քէթիմիզէ մանի օլմագ իսթէյէնլէր պուլունուր. վէ եախօտ շիմտիյէտէ.ք, հիւքիւմէթէ զէրրէ դատար էմնիյէթ վէ մուավէնէթ իտէն կէօրիւլիւր իսէ, թօբրագ գարնտաշլարբմբզ սաեբմաեբպ, քէնտի էօմր վէ մալլէրինէ տախի սահիպ օլմաեաճագլար տբր. պու քէյֆիյէթլէրտէն խապէրինիզ օլմագ, վէ սօնրա իչի պիլմէտի.ք տէյիպ տէ, բէշիման օլմամագ իչին, իշ պու իլանամէմիզ եաղբլբպ կէօնտէրիլտի։

91 աղօսթօս 28

«Պու տէֆա Պիւքրէշտէ Պուլղարճա թագ վէ նէշր օլունան Նօվօ Պուլղարիյէ նամ ղազէթանբն 1876 մայիս 5 թարիխլի, վէ 1 նիւմէրօլու նիւսխէսի, սբրաբա Պուլղար միլլէթինին իսթիլալբնա տայիր, նէշրիեաթբ մուզիբրէ իլէ մէմու օլտուղունտան, «հարպա տավէթ» իւնվանբյլա միւնտէրիճ պիր պէնտին թէրճէմէսինտէն ախշ օլունմուշ տուր։

«Հարպա, սօն նէֆէսէ գատար չալբշանլարբն, Ալլահ եարտբմճբսբ օլսուն։

«Պուլղա՛ր գարնտաշլար,

Թիւրքլէրէ մուգապէլէ իտինիզ քի, տիւնեանբն թա օ պիր ուճունտա պուլունան միլլէթլէրէ, մուզաֆֆէրիյյէթինիզ իշիտիլսին. խասմի ճահիտիմիզտէն սիլքինէճէկիզ, չիւնքի պունլարտան չօգ չէքտի.ք. շիմտիյէ գատար քիմէսնէ աճբմասբ. շիմտիյէ գատար քիմէսնէ եարտբմ իթմէտի։ Թիւրքլէր Պուլղարլարբն սէրվէթինի զասպ իթտիլէր։

Թիւրքլէր քէօյլիւլէրին էվլէրինէ կիրտիլէր, չօճուգլար իչին հաղբրլանան եաղ, վէ բէ.յնիրինէ վարբնճաեա գատար եէտիլէր։ Թիւրքլէր չբպլագ թաթարլարբ կէթիրտիլէր, էվլէրինի Պուլղարլար եարտբր, Թիւրքլէր հայտուտ Զէրքէսլէրի կէթիրտիլէր, էվլէրինի Պուլղարլար եարտբ, վէ պէսլէտի, վէ կիյտիրտի, սօնրատան հէմ հայվանլարբնբ չալտբյար, վէ հէմտէ պինլէրճէ ատամլարբնբ էօլտիւրտիւլէր. Թիւրքլէր Պուլղարլար իլէ հապսխանէլէրի տօլտուրտուլար քի, պիչարէլէր զասպ, վէ եա գաթլ տավասբ իչին, թէֆհիմի հալ իթտիլէր. Թիւրքլէր հիւքիւմէթլէրտէ էհլիեէթսիզ բաշա, վէ գայիմագամ գուլլանտբլար քի, մուղլում Պուլղարլարա հիւքմ վէ հիւքիւմէթ իթսինլէր. Թիւրքլէր Պուլղարլարբն չօճուգլարբնբ զասպ իթտիլէր։

«Թիւրքլէր Պուլղարլարբն չօճուգ վէ դբզլարբնբն բբզլարբնա, վահշիեանէ թէսալլութ իթտիլէր. Թիւրքլէր հաղբէթի Իսանբն քիլիսէլէրինէ իթալէյի լիսան իթտիլէր. իշթէ պունլարտան պաշգա, տահա թատատ օլունմազ նիչէ ֆէնալբգլար եարտբլար. արթբգ պունտան պէօյլէ, հիչ պիր թարաֆտան մէտէտ պէ.քլէմէ.յիպ, պիլ իթթիֆագ հարպ իտէլիմ. պու եօլտա գան տէօ.քէլիմ. նէթիճէսի ֆէվզ վէ ֆէլահ տբր. Ալլահբն Խրիսթիանլար իւզերինէ օլան նիւսրէթ վէ ինայէթինէ, ալէմ հայրան տբր, իշթէ պիր տին վէ պիր գան գարնտաշբմբզ օլան Հէրսէ.քլիլէր, վէ Պօշնագլար, օն այ օրուեօր մուհարբպէ իտիեօրլար, վէ հէր վագբթ Թիւրքլէրէ դալէպէ չալաեօրլար. եալբնբզ օն օն պէշ պին Հէրսէ.քլի, սէ.քսէն պին Թիւրք ասքէրինէ մուգավէմէթ իթտիլէր, իշթէ պու Հագգ թալէանբն գուվվէթ վէ ինայէթի տէկի՛լ մի տիր։

«Սբրպ վէ Պուլղար եէտի միլեօն գարբնտաշբզ, Թիւրքլէրի եալբնբզ թաշ վէ թօբրաճ իլէ տէֆէ միւգթէտիր օլուրուզ. գալտբ քի թիւֆէնք, վէ բիշթօվ, վէ պալթա, վէ թբրբան, վէ քէսերիմիզ տախի վար տբր, պունլար իլէ չար չաբուգ անլէրի պիթիրիրիզ։

«Էկէր Թիւրքլէրին ալէյհինէ կիթմէզ իսէնիզ, հաղրէթի Իսանբն իսմինէ խալէլ կէթիրմիշ, վէ Խրիսթիեան էվլատլարբնբ, Միւսլիման իթմիշ օլուրսունուզ։

«Է՛յ Սբրպ վէ Պուլղար մուալլիմէրի, տար աղաճլարբ վէ ճէֆա մահէլլէրի, նյի մուալլիմէր իչին տիր. Թիւրքլէր չակիրտէրիմիզի, քէնտիլէրինէ էսիր իթտիլէր։

«Է՛յ Սբրպ վէ Պուլկար գատապղբլարբ, Թիւրքլէր սէրվէթինիզի զապթ իթտիլէր, Թիւճճարլարբնբզլա հապսխանէլէրի տօլտուրտուլար, նիհայէթ սիզտէ տիլէնճիտէն ֆէնա հալլէրտէ գալաճագսբնբզ։

«Է՛յ Սբրպ վէ Պուլղար քէօյլիւլէրի

չինքի Թիւրքէր պինլէրճէ քէօյլերինիզի վէ վարլյէթինիզի զասպ ելթիլէր, նիհայէթ աթէշտէ քիւլիւնիւզիւ պէրրագմատըլար, սիզի պու հալէ գոյուլար քի, չօճուգլարընըզը պէ՛լէմէքտէն ազիզ գալըպ, էվլատընըզա գբերպ, էօլտիւրմէկէ պաշլատընըզ, Թիւրքէրին ինսանիյյէթէ մուղայիր էսարէթինտէն, Խրիսթիանլարը գուրթարմագ տահա նասիպ օ՞լմասագմը։

«Է՛յ ասհապը սերվէթ, հարպա գոշունուզ, կիթմէկէ իգթիտարը օլմասան պիւյիւք ֆամիլեալար, բարա իլէ մուավէնէթ ելթսինլէր, պէտէնէն կիթմէյէնլէր, վէ նագտէն մուավէնէթտէ պուլունմասանլար, Պուլղար նամընը թէրք ելթսինլէր, հէր քիմ քի սահիհ Պուլղար էվլատը տըր, հէր ներէտէ օլուր իսէ օլսուն, իսթէր Սբրպիսթան-տա, վէ եա Նէմչէտէ, վէ եախօտ Ֆրանսատա պուլունսուն, մուհարէպէյէ կիթմէսի լազըմ տըր, վէ ումում Ըսլամ միլլէթլերի տախի, պիզիմ իլէ միւթէֆիգ տիր։

«Հարպտա պուլունան գարընտաշլար, իլէրու կիտինիզ, վատ վէ սուլհու խաթըրա կէթիրմէյինիզ, իտիլէն վատէրէ գուլագ ամասալըմ, թէրքի սիլահ ելթմէյինիզ, չիւնքի սիլահը թէրք իտէն Պուլղար էվլատլարընը ալտաթարագ, տար աղաճընա ասարլար վէ հալսխանէլերտէ իֆնայի էօմր ելթտիրելէր։

«Ալլահրն նիւսրէթի պիզիմլէ պէրապէր տիր, տիւշմէնլերէ զալէպէ չալըպ, տիւնեանընը թա օ պիր ուճունա գատար իշլեթտիրելիզ, Ալլահ մույյինիմիզ տիր։ Պիզէ էմր ելթմիշ տիր քի, դըյմէթինիզ պահալը տըր, պաշդասընա էսիր օլմասընընը, տէյի. հէր քիմ պիզիմլէ պէրապէր տէկիլ տիր, օ պիզիմ ալէյհիմիզտէ տիր. հէր քիմ քի ալէյհիմիզտէ տիր, Պուլղարիսթան հուրրիյէթինին տիւշմէնի տիր։ Հաթթա, Ալլահ տախի անը սեվմեզ. պունուն իչին, Պուլղար տէսօթու վէ բաբասը, տայիմա նասիհաթ իտիպ, մուավէնէթ ելթմէքտէ տիրլեր, քեշիշ վէ բաբաս հէր նէ քի օլուր իսէ օլսուն, մուավէնէթտէ պուլունմասան, նէ խրիսթիան տըր, վէ նէ Պուլղար տըր։ Պէօյլէլերի լազըմ տէկիլ տիր, հէման վիճուտլարընը մահվ ելթմէլի, վէ հէմ-տէ օրթասան դալըրմալը տըր։ Զիւնքի, պիլախիրէ վիճուտլարընան մաղարրաթ կէլիր, հուրրիյէթի ելիալ իտեր, եարտըմ ելթմէէն զէնկին Պուլղարլարըտա մահվ ելթմէլի տիր։ Հաթթա, սաղլամ օլան, եանի մուհարէպէյէ կիթմէկէ իգթիտարը օլան Պուլղարլարտան, կիթմէյէն օլուր իսէ, անէրիտէ մահվ ելթմէլի տիր, չիւնքի տիւշմէնլերիմիզ ելէ միւթէֆիգ օլտուգլարընտան, անլէրէն տահա զիեատէ մաղարրաթ կէլիր։ Վէլհասլ, թէքրար իտէրիզ քի, հէր պիր Պուլղար, հէր ներէտէ պուլունուր իսէ պուլունսուն, կէրէք Պուլղարիսթանտէ, վէ կէրէք Ռումէլիյէտէ վէ Պուլղանտա, վէ եա մէմալիքի էճնէպիյէտէ, էլհասլ տիւնեանընը թա օ պիր քէօշէսինտէ օլսուն, մուավէնէթ ելթմէլերի իչին, ելանը քէյֆիյէտէթ ելէտիք, Թիւրքէ պէրապէր գավղատա պուլունմալարը ֆարզ տըր. տիեարը ասխէրտէ թիւճճար վէ մուալլիմ, վէ շակիրտլեր, պու վազիֆատա, մուավէնէթ կիթմէզ իսէ, պատէնա Պուլգարիսթանտէ գապուլ օլունաճաղընա գաթի իւմիտ էթսին, չիւնքի, պիրի եվլատ վէ աեալընը պըրագըպ, միլլէթին սէլամէթի իչին տաղլարա չըգըպ, հարպա կիտէր, տիկէրի բահաթ տէօշէքտէ եաթար տա, սօնրա, «պէն տէ Պուլկար միլլէթինտէնիմ» տէեէրէք, իֆթիխարանէ Պուլկարիսթանէ կէլէճէքլերինի եօգ պիլինլեր. պիրի չըպլագ պալգանլարտա վէ գաեալարտա գավղա իտեր, տիկէրի քիթապ վէ ղազէթա միւթալաասըյլա, վէ գումբանեալարտա թազէ պիրա իչիպ զէվգու սէֆա իտեր տէ, սօնրա «իշթէ պիզ թիճարէթտէ վէ թահսիլտէ իտիք, հիւնէրիմիզ վէ տիրլօմամըզ վար, պիզէ բիւթպէ վէ մէմուրիյէթ վերինիզ» տէյէճէքլերին, մալիւմաթընը տա, տիրլօմաթընը տա, բարալարընը տա, պաշյարընը տա չէյթա՞ն եէսին, վէ պու վազըթ նագտէն, վէ պէտէնէն կիթմէյինլերի, չէյթա՞ն ալսըն։»

Պասիրէթ պու պալէատէքի թերճէմէլերի պէեան իյլէտիքտէն սօնրա, քէնտի թարաֆընտան տախի, քեաֆֆէսինին ճերհինէ տայիր ճէվապընը վերմիշ, վէ շու աթիտէքի ճիւմլէսը իլէ պիթիրմիշ տիր։

«Ալլահ գահր ելթսին օլ այնլերի քի, սրֆաթ վէ խրտմէթինէ եագըշմատըզը հալտէ, տինի մէզհէպի ալէթ իտիպ, պիր թագըմ էպլէհայի, էպնայի վաթանը ալէյհինէ թահրիք ելէ, պիհուտէ գան տէօքիւմէսինէ, ճան թէլֆինէ, օճագ եբգբմասընա, վաթանըն խարապ օլմասընա, տէվլէթինին պաշընա զաեիլէ աչբմասընա, սէպէպի միւսթէգիլ օլմագտա տըրըր։

«Հէր նէ հալ իսէ, Պուլկարլար տախի իչի սօնրատան անլայըպ, պիր տախի հիւքիւմէթի մաթպուալարը ալէյհինէ գբեամ ելթմէյէճէքլերինէ, ֆէնա հալտէ եէմին ելթմիշլեր իսէ տէ, պու տերս քէնտիլերինէ, բէք պահալը օլմուշ տուր։»

—

ՏԷՎԼԷԹԻ ԱԼԻԵԷՆԻՆ ՏԷԵՈՒՆՈՒ

Պրէն Բիւպլիք զազէթասը, տէվլէթի Ալիեէնէն ահվալը մալիեէսի հագդընտա աթիտէքի մալիւմաթը վերմիշ տիր, քի տէվլէթի միւշարիլէյհանընն պաղը էեալէթլերինտէ զուհուր իտէն ելսթիլալ ելէ պու մատտէ, հիւքիւմէթի ճէտիսէնին պաշա չըգարաճագ օլտուղու միւշքիլաթընն էն պաշլըճասը տըր։

Ճէննէթմէքեան Ապտիւլ Մէճիտ խան հալրէթլերինին վէֆաթընտա, տէվլէթի Ալիեէնէն թագրիպա 375 միլիոն ֆրանգ տէյնի օլուպ, ֆաեիզլերին թէէտիեէսի իչին սէնէվի 15,500,000 վ. բէսէրմալ իչին տախի 8,500,000 ֆրանգ լազըմ կէլիր իտի։

Ճէննէթմէքեան Ապտիւլ Ազիզ հազրէթլերի սուրէթի աթիտէ պէեան օլունտուղու իւզրէ ագաը տեեուն իյլէմիշ տիր։

1862 տէ	200,000,000	ֆրանգ.
1863 տէ	150,000,000	»
1864 տէ	50,900,000	»
1865 տէ	909,100,000	»
1866 տէ	150,000,000	»
1868 տէ	150,000,000	»
1869 տէ	555,600,000	»
1870 տէ	792,000,000	»
1871 տէ	142,500,000	»
1872 տէ	278,200,000	»
1873 տէ	694,400,000	»
Ընդամենը	4,071,800,000	

Ճէննէթմէքեան Ապտիւլ Ազիզ խան թարաֆընտան ագտ օլունան մէպալիղի մէզքիւրէնին մըգտարը ելթիպարի իսէտէ, մըգտարը սահիհի պունա նիսպէթէն ճիւզի տիր։

1874 սեպտեմբեր 20 թարիխլի պիր նիզամնամէ իլէ, տէեունու զայրը մունթազամայը գօնսօլիտ հէյեէթինէ գոյմագ իչին պիր միլեար ֆրանգ իսթիգրազը ճէտիտ ագտ իտիրմէսինէ գարար վերիլմիշտիր։ 1875 մայիս 10 թարիխլէ Տէրիսաատէթտէն վարիտ օլան զայրը ըէսմի պիր բարբրթօտա, տէվլէթի Ալիեէնին տէեունու ումումիյէսի 5,023,860,500 ֆրանգա պալիղ իտիլմիշ տիր, քի 3–400 միլիոն ֆրանգը միւսթէսնա թուրթուլտուղու հալտէ, քեաֆֆէսի սուլթան Ապտիւլ Ազիզ խան հազրէթլերի մարիֆէթիյլէ ագտ օլունմուշ տուր։

—Կէչէն կիւն Սապահ նամ օսմանլըճա զազէթատա, չարշաֆ գատար զազէթալար իչին, օնար բարա իւճրէթ ալընմագտա օլտուղու կիպի, ուֆաճըգ զազէթալարտան տախի օնար բարա ալընմագտա օլմասընտան պահս իլէ, պունուն հիչ պիր հագդ վէ հիսապա մուվաֆըգ օլմամասընը պիլտիրմիշ, վէ եավէր բաշա հազրէթլերինին, նազարը տիգգաթլարընը տավէթ իյլէմիշ իտի։

Մէզքիւր զազէթանըն պու կիւնքի նիւսխէսինտէ օգունտուղունա կէօրէ, եավէր բաշա հազրէթլերի մէզքիւր պէնտի օգուեուպ թահրթը միւթալաեա ալտըգտա, հագդըը պուլունտուղունտան, պունտան պէօյլէ, 30 կրամ զազէթա իւզերինէ, եալընըզ օն բարալըգ բուլ եաբըշտըրըլմասընըն քեաֆի օլմասընը, քէնտիլերէ իխթարէ հիմմէթ իյլէտիկինի, պիթթեչէ.քքիւր պիլտիրմիշ տիր։

Պու հավատիս, զիեատէսիյլէ չաեանը թէչէ.քքիւր օլտուղունտան, կէրչի պիզ տախի այնի թէչէ.քքիւրի թագտիմ միւսարաաթ իտերիզ, չիւնքի պու հիսապճա, պիզիմ զազէթամըզընինիւսխէսինին, պունտան պէօյլէ, 5 էր բարա իւճրէթ իլէ կէօնտէրիլէպիլմէսի լազըմ կէլիր քի, պունտան տա պիւյիւք գօլայլըգ վէ մէնֆաաթ օլամազ, լաքին, շունու պիլմէյիզ քի, պու նիյէթ եալընըզ Սապահ իչին մի տիր, եօգսա ումումի զազէթալա՞ր իչին մի տիր, չիւնքի հէնուզ պիզէ ըէսմէն էօյլէ պիր իլան կէլմէմիշ տիր, վէ ինչալլահ պու կիւն եարբն կէլիր. էկէր եալընըզ Սապահ իչին իսէ, հայիֆ պիզիմտէ սըզլաշմաեա, վէ այնի մուաֆիեէթէ Ղայիլ պույրուլմադըգա հագդըմըզ վար տըր։

Կէրչի, բօսթա իւճրէթինճէ ասըլ ատալէթ, կրամ հիսապիյլէ իւճրէթ ալընմագ տըր, Դասըլ քի ալէսսէվիյէ հէր մէմալիքտէ էօյլէ տիր, լաքին, օ ուսուլտէ խայլինճէ միւշքիլաթ պուլունտուղունտան, եանի աղ չալըշմաեա ալըշմըշ օլան Թիւրքիեամըզ մէէմուրլարընը, ղիեատէճէ չալըշարագ, հէր զազէթա բաքէթինի թարթմագ իգթիդա իտէճէկինտէն, պիլէմէյիզ քի մէվճուտ պուլունան մէմուրին, պունու պէօյլէ իճրա ելթմէքլիկէ քեաֆի օլապիլէճէքմի տիր։

Պիզճէ շիմտի քի հալ եանի բօսթա ուսուլի, էսասէն վէ քեամիլէն պիր եէնի վէ տահա միւքէմմէլ գալըպա տէօքիւլէնէ գատար, միգտարի քիֆայէ գօլայլըգ վերիլմէք իչին, Թիւրքիեամըզտա թապ ունէչը իտիմէքտէ օլան զազէթալար, գըթաճատա իչէ Քագսիմ օլունարագ, էն պիւյիւքլերինտէն երնէ նիւսխէ հիսապը.յլա 10 ար, վէ պիզիմ զազէթա պիւյիւքլիկինտէ օլանլարտան 5 էր (չիւնքի անճագ 15 կրամ կէլիր), վէ Սապահ գըթասընտա պուլունան զազէթալարտան տախի 2 չէր վէ եախօտ 3 էր փարա իւճրէթ ալընսա, զանն իտէրիզ քի, տահա զիեատէ գօլայ օլուր։

—Միտիլլիտէ պուլունան Սէյեար վաբօրու հիմմաեունու վալիի վիլաեէթին էմրինէ մունթազը օլմագ իւզրէ Զանագ Գալէասընա կիթմէք էմրինի ալմըշ տըր։

—Լիմանըմըզտա պուլունան Ֆրատսպէրկ նամ Ավսթրիա գօրվէթինին եէրինէ գայիմ օլմագ իւզրէ Զէրինի նամ գօրվէթ, եագընտա պուրաեա կէլէճէք տիր։

—Ալմանեա տօնանմասընտան Սալամանտրա նամ ղըրհլը ֆըրգաթին, Ճարդ ֆիլօսունա իլհագ օլունաճագ տըր։

—Պիր գաչ կիւնտէն պէրու ղաթը Ճահանէնին վիճուտի հիմմաեունլարընտա զուհուր իտէն չիպանըն իյրաս ելթտիկի իղթիրապ ճիհէթիյլէ, կէչէն ճումաա կիւնիւ սէլամըզդ ըէսմի ալինինէ չըգամասրգլարը միսիլլիւ, պու սէպէպլէ Դըլըճ ալաեը տախի կէճիքտիրիլմիշ իտի։

Պու քէրրէ լազըմ կէլէն ամէլիեաթը ճէրրահինէ իճրա օլունարագ, քէսպի սրհհէթ ու աֆիեէթ պուեուրուպ, անճագ չիպան թէմամէն էյիլէշինճէնէ գատար էլպիսէ կինէսէնէճէքլերինտէն, պու ճումաա տախի սէլամըզդ ըէսմի ալիսինէ չըգամամագ էմրի զարուրի իսէ տէ, ինչալլահ պիր գաչ կիւնէ գատար թէմամէն աֆիեէթ հասըլ օլարագ, եագընտա Դըլըճ ալաեընըն տախի իճրա օլունաճաղը տերքեար տըր։

—Ալիմէթլերի պիր գաչ կիւն թէէսիր ելթիչ օլան Խրտիվիեէթի ճէլիլէ գաբու քէթխիւտասը, վէ մէճալիսի ալիէեէ մէմուր Աբրահամ բաշա հազրէթլերի, տիւնքի կիւն Տէրիսաատէթտէն Բարիզէ միւթէվճճիհէն հարէքէթ ելթիչ օլտուղու, կէչէնտէ թաթիլ իտիլիպ, պու քէրրէ եինէ թաղընա բուխսաթ վերիլմիշ օլան Վագըթ նամ օսմանլըճա զազէթատա օգունմուշ տուր։

—

ԻԼԱՆ

Թիճարէթ մէհքէմէսի պաշ քեաթիպլիկինտէն չըգարաղ, Պապը Ալի ճաաատէսինտէ բաշա–գաբուսունուն իչինտէքի ճամիի չէրիֆ դարբըսընտա, 70 նիւմէրօրու տիւքքեանտա մուգիմ պիր քեաթիպ, խթինաֆ վէ հուպուգա տայիր լսիհաեը ելթիրազիեէ, բրօթէսթօ վէ սէքուէսթրօ կիպի վէսաեիգի տաավիեէ ելէ, մաղ ատնթը ալիեէյ վէ ատվաեիրի սայրէեէ թագտիմ օլունաճագ հէր տիւրլու մտարուզաթը, զաեէթ խօշնուտ օլունուր տէրէճէտ օլարագ, լաեը-ղըյլա եազմագտա տըր։ Քէնտիսի էօյլէ պիր նիզամ մահկիլինտէ թուլ միւտաէթ գանուն վէ ումուրու թիճարէթճէ բէք չօգ իճրաաֆը ֆիֆիլեէ կէօրմիշ օլմասըյլա, պիթ թապի տավատ հագդ գաղանըլաճագ էսպապ, վէ նագտ օլունաճագ տէվլէթլերի էյիճէ պիլաթիկինտէն, միւրաճաաթ իտէնլերին զիեատէ մէմնուն օլաճաղը իլան օլունուր, վէ պիրտէ հալ կէօրէ մաաշա միւսէվվէտտէ պէեաղ ելթմէք, վէ քիթապէթէ էյրէնմէք իչին կիւղէլ օսմանլըճա եազըսը օլանլարը մէզքիւր տիւրքեանա կիթմէլերի իլան օլունուր։

ՍԱՀԻՊ ԶԱԶԷԹԱ
ԿԱՐԱՊԵՏ Ց. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Գալաթատա Բէնճէնպիհ–բազարընտա
Նս. 41 Իրսի խանընտա